

Bijdrage Thomas Bruning, NVJ voor Ronde tafel gesprek Media en Persvrijheid 1 juli 2021

Geachte Kamerleden,

Wij waarderen het zeer dat jullie deze ronde tafel-sessie hebben georganiseerd om een beter beeld te krijgen van de persvrijheids-situatie in Nederland.

Als vertegenwoordiger van meer dan 8000 professionele journalisten vraagt de NVJ uw aandacht hiervoor. Want als de journalistiek onder druk staat, staat ook een onafhankelijke en hoogwaardige informatievoorziening voor de Nederlandse burger op de tocht.

De journalistiek ligt onder vuur

8 op de 10 journalisten hebben recente ervaringen met bedreiging of geweld, zo blijkt uit het eerder deze maand gepubliceerd onderzoek van Persveilig.

Vervreemding en wantrouwen bij een deel van het publiek zorgt voor een situatie waarin de journalist is verworpen van verslaggever tot doelwit. Het is een grimmig beeld.

Ons enige antwoord kan zijn om ons vak nog beter uit te oefenen, met kwalitatief hoogwaardig, onafhankelijk en betrouwbaar nieuws vanuit een breed, pluriform aanbod.

Daarom moet het nu actuele bedreigingsprobleem in breder perspectief worden beschouwd.

Het gaat om vertrouwen in en benaderbaarheid van de journalistiek. En de overtuiging dat het publiek zich vertegenwoordigd voelt door de media. Daarvoor is een pluriform aanbod, juist ook op lokaal en regionaal niveau van groot belang. De coronacrisis heeft die behoefte nog eens onderstreept.

Tegelijkertijd is het nauwelijks nog financieel haalbaar om lokale journalistiek te bedrijven en wordt bijna 50 procent van onze beroepsgroep structureel onderbetaald als freelancer.

Hierna zal ik ingaan op het verband tussen deze kwetsbare rechtspositie en de nu actuele bedreigingen.

Waar leidt de toenemende dreiging toe? In het ergste geval worden locaties vermeden of worden onderwerpen taboe.

Dat geldt voor kritiek op de islam zoals Lale Gul en de zender FunX afgelopen jaar hebben ervaren. Maar ook columnisten zoals Clarice Gargard of Fidan Ekiz, cartoonisten, onderzoeksjournalisten en (foto)journalisten op straat ervaren een continue druk.

En het geweld komt tot aan en voorbij de huisdeur, wat de beroepsgroep letterlijk kwetsbaar maakt.

Peter ter Velde zal in dit overleg de belangrijkste ervaringen en cijfers vanuit Persveilig toelichten. Ik wil hier vooral het grotere plaatje schetsen en mogelijke oplossingen, waar u een bijdrage aan kan leveren.

We beginnen zeker niet bij nul als het om een veiliger werkklimaat voor journalisten gaat.

Persveilig

Het initiatief Persveilig <https://www.persveilig.nl> is twee jaar geleden succesvol gestart met een aantal afspraken waarin de NVJ met de hoofdredacties, OM en Politie samenwerken. Hierin zijn afspraken gemaakt op het gebied van prioriteitstelling bij aangiftes, dubbele strafeisen, een aanspreekpunt bij politie en OM, begeleiding van aangiftes en monitoring van de opvolging daarvan.

Verder zorgt Persveilig voor veiligheidsplannen voor redacties, biedt trainingen, zowel op de opleidingen en op de redacties en zorgt voor preventieve zaken (beschermingsmateriaal, camera's) wanneer dreiging aan de orde is.

Alhoewel zeker verbeteringen mogelijk zijn, is ons beeld dat Politie en OM en de hoofdredacties het belang van dit onderwerp onderkennen en hier prioriteit aan geven.

U vroeg specifiek in te gaan op de ervaringen van journalisten bij meldingen van geweld /aangiftes bij de politie. De ervaringen op dit punt zijn wisselend.

Deels worden aangiftes goed opgepakt en teruggekoppeld en wordt ook voortvarend vervolging ingesteld, hetgeen heeft geleid tot een flink aantal veroordelingen.

Deels zijn er teleurstellende ervaringen, die soms via een melding bij Persveilig of bespreking binnen de Stuurgroep alsnog tot verbetering leiden.

Inmiddels is door de Nationale Politie toegezegd dat er regionale aanspreekpunten komen, die journalistieke aangiftes en bedreigingen begeleiden, zodat er ook regionaal op gestuurd kan worden. De ervaringen in bv. Rotterdam en Hilversum, waar al een dergelijk aanspreekpunt is, zijn hoopgevend.

Ook zijn de initiatieven voor wetgeving op het gebied van strafbaar stellen van doxing en de strafverzwaring voor geweld tegen journalisten goede stappen.

Tegelijkertijd is de stijgende tendens in incidenten tegen journalisten bepaald nog niet gekeerd.

Meer onderzoek en uitdragen norm

Dat vraagt om meer inzicht in de beweegredenen van daders maar ook om een sterker en breder uitdragen van een norm. De journalistiek vertegenwoordigt een publiek belang. Daarbij passen geen termen als fake news of tuig.

Van journalisten blijf je af. En op die norm spreek je ook anderen aan.

Dat zijn zaken die zich dus niet in wetgeving laten vatten, maar waarin u als Kamer wel een belangrijke rol vervult.

Kwetsbaarheid freelancers

Toch wil ik in mijn bijdrage hier een ander aspect van zorg uit het Persveilig onderzoek belichten. Een belangrijke conclusie is dat de bedreigingen en het geweld vooral jongere zelfstandig werkende journalisten en publicisten treft;

Fotojournalisten en cameramensen op straat, columnisten, schrijvers, allemaal freelancers, die dus geen specifieke werkgever of redactie hebben, die hen beschermt.

Zelfstandigen hebben veelal geen financiële buffers als ze door een dreiging tijdelijk hun werk niet kunnen doen;

Ze staan onder constante tijdsdruk, ze worden immers veelal per opdracht, woord of foto betaald.

Ze hebben vanwege lage tarieven vaak geen AOV-verzekering, als ze vanwege een klap of mentale dreiging uitvallen en werken veelal vanaf hun huisadres en zijn daar via een verplichte KvK-inschrijving makkelijk te vinden.

Lector Danielle Arets, die later aan het woord zal komen, schreef hierover met Bart Wernaart op 8 juni in de Volkskrant een zeer relevant stuk.

De financieel zwakke positie van zelfstandigen in de media, inmiddels bijna 50% van de beroepsgroep, maakt hen dus extra kwetsbaar.

Dit probleem moet bij de wortel worden aangepakt, en niet alleen met lapmiddelen zoals gratis trainingen en beschermingsmiddelen bij bedreigingen.

Want die kwetsbaarheid raakt uiteindelijk ook het journalistieke klimaat in Nederland.

Mediaconcentratie

Een van de oorzaken van die kwetsbare positie van freelancers is de steeds verder gaande concentratie in de mediasector.

Er zijn 2 bedrijven (DPG en Mediahuis) die inmiddels meer dan 90% van de geschreven nieuwsmarkt domineren en er is met de fusie van Talpa en RTL straks nog 1 commercieel omroepbedrijf naast de NPO.

Dat gecombineerd met het grote aantal freelance makers betekent dat onderhandelen over tarieven of voorwaarden bijna uitgesloten is en makers in een afhankelijke positie geraken. Ook is het toetreden van nieuwe journalistieke spelers daardoor moeilijker.

Uit branche-onderzoek dat wij jaarlijks doen, blijkt dat freelancers in de media met journalistiek werk veelal 50% minder verdienen dan medewerkers in dienst. Uurtarieven van 20 tot 30 euro per uur voor ervaren journalisten en fotografen zijn in de uitgeverij-bedrijven eerder regel dan uitzondering.

Een soortgelijk probleem manifesteert zich bij de omroepbedrijven met tijdelijke contracten. Het maakt journalisten kwetsbaar en afhankelijk, daar waar weerbaarheid en onafhankelijkheid juist gewenst is.

Wat kunnen we doen?

Een absolute voorwaarde voor een betere en veiligere positie voor journalisten zijn stevige afspraken, die ervoor zorgen dat zij goed hun werk kunnen doen.

Dus naast de afspraken binnen Persveilig dienen we te zorgen voor een stevigere rechtspositie voor makers ten opzichte van grote en machtige mediabedrijven als Mediahuis, Talpa en DPG.

Bij de publieke omroep is dat eind 2020 gelukt en hebben we de SER-norm van 30 tot 35 euro per uur als ondergrens voor zzp-werk gerealiseerd in een zogenaamde Fair Practice code.

<https://www.nvj.nl/fair-practice-code>

Wel vormen de grote hoeveelheden tijdelijke contracten bij de omroep nog altijd een serieus punt van zorg.

Bovendien zijn afdwingbare afspraken nodig over veiligheid voor freelance- en vast personeel. Deze zogenaamde INSI-normen worden internationaal en door de meeste publieke omroepen geaccepteerd, maar de meeste private mediabedrijven in Nederland hebben deze nog niet

ondertekend. <https://www.nvj.nl/themas/veiligheid/adviezen-en-expertisecentra/insi-veiligheidsconvenant>

U als kamer moet hierop aandringen en u heeft hier middelen toe.

Ik sluit hier af met een reeks aanbevelingen, waarmee ik hoop dat u de komende tijd aan de slag kan!

- Volg de SER-adviezen/ Borstlap-adviezen, zodat er een gezondere arbeidsmarkt ontstaat, die ook voorwaarden schept voor persvrije uitoefening van het vak:
  - > Inzake collectief onderhandelen voor freelancers,
  - > Inzake een goed afdwingbaar minimumtarief voor freelance- (foto)journalisten (35 euro als ondergrens, pas op de valkuil van stukloon in de media)
  - > Inzake inzet van flex-contracten, alleen voor piek- en ziek (geen eindeloze draaideuren)
- Koppel steun aan private mediabedrijven aan duurzaam opdrachtgeversbeleid richting de makers; Stel een Fair Practice code zoals bij omroep/ INSI-safety convenant als eis bij verlenen van subsidies.
- Steun jonge instroomprojecten die lokale journalistiek een impuls geven Geef jonge journalisten die qua arbeidsmarktpositie kwetsbaar zijn, een faire kans in de markt.
- Versterk de positie van lokale media vanuit landelijke middelen en zorg voor continuïteit van deze steun. Anders blijven lokale redacties en makers kwetsbaar
- Zorg voor een sterke publieke omroep, met continuïteit én professionaliteit in de journalistieke programmering. Zij zorgen voor een duurzame benchmark in de mediasector (zowel qua journalistiek als qua werkvoorwaarden!)
Hoe meer de mediasector zich concentreert, hoe belangrijker het is om een publiek aanbod te versterken om journalistieke pluriformiteit te waarborgen
- Stel voorwaarden bij concentratie binnen de mediasector die niet alleen de consument maar ook de positie van makers beschermt. Eis een Fair Practice code en zorg binnen het auteurscontractenrecht voor een verplichte geschillencommissie en stevigere afdwingbare positie rechten makers

En verder:

- ➔ Zorg voor continuïteit voor het project “Persveilig”
Blijf Persveilig (mede)financieren en vul dit aan met gericht onderzoek naar de motieven van daders/ bedreigers. Welke factoren triggeren hen en wat kan zorgen voor een beter journalistiek werkklimaat?
- ➔ Wees als Kamerleden solidair wanneer de journalistiek wordt aangevallen; via een gezamenlijke reactie als de positie van de journalistiek bedreigd wordt (ook als dat door kamergenoten gebeurt!) Spreek uw eigen gemeenschap/ achterban aan als deze de positie van de journalistiek ondermijnt!
- ➔ Investeer in media-educatie. Het begrip over en de werking van onafhankelijke journalistiek begint bij de jeugd. En betrek de journalistiek actiever in deze schoolprogramma's

Vragen of nadere toelichting gewenst?

Neem vooral contact op!

Met vriendelijke groet,

Thomas Bruning
Algemeen secretaris

020-3039731

06-20495245

Postadres: Postbus 75997, 1070 AZ Amsterdam

Bezoekadres: Johannes Vermeerstraat 22, 1071 DR Amsterdam

